

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1997-1998

30 maart 1998

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**betreffende de opmaak van een voortgangsnota overeenkomstig
het decreet van 13 mei 1997 houdende de opvolging van de resoluties van de
Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995
in Peking heeft plaatsgehad**

ADVIES

**namens de Werkgroep Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
uitgebracht door mevrouw Riet Van Cleuvenbergen
aan de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin**

Samenstelling van de werkgroep :

Voorzitter : mevrouw Ria Van Den Heuvel.

Vaste leden : de heer Jan Béghin, mevrouw Veerle Heeren, de heer Hugo Marsoul, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Mieke Van Hecke ;

mevrouw Yolande Avontroodt, mevrouw Patricia Ceysens, mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht ;

de heer Peter De Ridder, mevrouw Lydia Maximus, de heer Guy Swennen ;

mevrouw Marijke Dillen, de heer Karim Van Overmeire ;

mevrouw Nelly Maes ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel.

Plaatsvervangers :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Mia De Schamphelaere, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, mevrouw Maria Tyberghien-Vandenbussche, de heer Marc Van Peel ;

de heer Marino Keulen, mevrouw Marleen Vanderpoorten, mevrouw Sonja Van Lindt ;

mevrouw Kathy Lindekens, de heer Jef Sleetckx, mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh ;

de heren Filip Dewinter, Christian Verougstraete ;

mevrouw Gerda Raskin ;

mevrouw Vera Dua.

Zie :

975 (1997-1998)

– Nr. 1 : Voorstel van resolutie

– Nr. 2 : Amendement

DAMES EN HEREN,

De Werkgroep Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen bracht op donderdag 26 maart 1998 advies uit aan de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin over de resolutie betreffende de opmaak van een voortgangsnota overeenkomstig het decreet van 13 mei 1997 houdende opvolging van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995 in Peking heeft plaatsgehad.

Voorafgaand aan de behandeling van de resolutie werd tevens op 26 maart 1998 een gedachtewisseling gevoerd over het Emancipatie-Effecten Rapport (EER), uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden en Gelijkekansenbeleid. Het verslag van de gedachtewisseling werd als bijlage bij dit verslag gevoegd.

Mevrouw Patricia Ceysens, mevrouw Marleen Vanderpoorten, mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht, mevrouw Yolande Avontroodt en mevrouw Sonja Van Lindt dienen een amendement (Stuk 975 (1997-1998) – Nr. 2) in dat ertoe strekt in de derde streep 1° "het Emancipatie Effecten Rapport (EER) te operationaliseren als belangrijk instrument om huidige en toekomstige beleidsmaatregelen te screenen" te schrappen. Dit amendement komt tegemoet aan de opmerkingen die tijdens de gedachtewisseling over het EER door mevrouw Patricia Ceysens werden geformuleerd.

De Werkgroep Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen adviseert de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin met 9 tegen 1 bij 1 onthouding het amendement te verwerpen.

De Werkgroep Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen adviseert de Commissie voor Welzijn, Gezondheid en Gezin tevens met 10 stemmen bij 1 onthouding het voorstel van resolutie ongewijzigd aan te nemen.

De verslaggever,

De voorzitter,

Riet
VAN CLEUVENBERGEN VAN DEN HEUVEL

Ria

BIJLAGE

GEDACHTEWISSELING

betreffende het Emancipatie-Effecten Rapport, uitgevoerd in opdracht van
de Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden en Gelijkekansenbeleid

VERSLAG

namens de Werkgroep Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
uitgebracht door mevrouw Riet Van Cleuvenbergen

De voorzitter: Aan de orde is de gedachtewisseling betreffende het Emancipatie-Effecten Rapport uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden en Gelijkekansenbeleid.

Minister Grouwels heeft het woord.

Minister Brigitte Grouwels: Ik zal een korte toelichting geven bij het Emancipatie-Effecten Rapport, afgekort EER. Ik begin met een schets van de geschiedenis van de studieopdracht voor de ontwikkeling van een Vlaams EER. Verder ga ik in op de definitie, het belang en de introductie van het instrument binnen de Vlaamse overheid.

In een van de eerste vergaderingen van deze werkgroep Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen zijn samen met de ambtenaren van de Cel Gelijke Kansen de toen afgewerkte studies voorgesteld. Dat waren studies in opdracht van mijn voorganger, minister Van Asbroeck. De studie over het EER was daar een van.

De opdracht van deze studie kaderde in de algemene opdracht van de minister bevoegd voor het Gelijkekansenbeleid om een inclusief beleid te voeren in Vlaanderen, en tevens in de uitvoering van het actieplatform van Peking. Het voeren van een inclusief beleid - mainstreaming - wordt daarenboven internationaal erkend als instrument om gelijke kansen te bevorderen op alle maatschappelijke domeinen en besluitvormingsniveaus. Wij moeten nu hulpmiddelen zoeken om dit beleid te ondersteunen. Daarom hebben Alison Woodward en Petra Meier de opdracht gekregen om het EER voor de Vlaamse overheid uit te werken.

In een eerste fase werd onderzocht welke voorbeelden hiervan bestaan in het buitenland, en wat de ervaringen met deze instrumenten zijn. In een tweede fase werden het instrument en het handboek uitgewerkt. Vooral het Nederlands model werd hierbij als voorbeeld genomen. Het instrument is uitgewerkt in samenwerking met de administratie. Men heeft in het kader van de studie vier beleidsbrieven gescreend: leefmilieu, gezondheidszorg, welzijn en cultuur, en Brussel. Voor de samenstelling van het handboek werden twee beleidsdomeinen - onderwijs en tewerkstelling - gescreend. De bevindingen uit die screenings zijn toegevoegd aan het handboek.

Verder wil ik het hebben over de conclusies van de studie. Er heerst nogal wat verwarring over de term Emancipatie-Effecten Rapport. Men kan veronderstellen dat hiermee de effecten van een

bestaand beleid worden getoetst, maar dat is niet de bedoeling. We hebben deze term behouden omdat hij ook in het buitenland wordt gebruikt, en omwille van de analogie met het Milieu-Effecten Rapport. Het is onze bedoeling om het EER toe te passen op de beleidsvoornemens. Zo kan het beleid worden gecorrigeerd nog voor het in uitvoering is.

Alvorens te omschrijven wat het EER is, wil ik dieper ingaan op het gelijkekanseninstrument bij uitstek: mainstreaming. Mainstreaming is een strategie om via een horizontaal beleid gelijke kansen ingang te doen vinden op alle beleidsterreinen. Het volstaat niet langer om gelijke kansen van de seksen te bevorderen via specifiek op vrouwen gerichte maatregelen. Het gebrek aan genderdimensie in de andere beleidsterreinen kan niet enkel worden verholpen door verticale initiatieven. Mainstreaming vormt hierbij een complementaire strategie.

Ook op internationaal niveau neemt de vraag naar mainstreaming toe. Het inclusief beleid wordt internationaal erkend als instrument om gelijke kansen te bevorderen op alle maatschappelijke domeinen en op alle besluitvormingsniveaus. Het actieplatform van Peking erkent en onderlijnt het belang van mainstreaming, en verwijst in het bijzonder naar het doorlichten van alle beleidsvoornemens op hun gendereffecten. Ook de Europese Commissie pleit in haar lopend vierjarenactieprogramma voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen, voor het analyseren van genderaspecten in alle facetten van het beleid.

Deze tendens verantwoordt het ontwerp en gebruik van een hulpmiddel bij de beleidsvoorbereiding. Deze laatste moet duidelijk veranderen om een echte integratie van gelijke kansen in het beleid te bewerkstelligen.

Het EER is een beleidsinstrument dat helpt om de integratie van de gelijkekansendoelstellingen in het beleid te realiseren. Aan de hand van een aantal vragen worden beleidsvoornemens op hun differentiële aanpak voor vrouwen en mannen doorgelicht. Het EER bevat een beschrijving van de huidige situatie, en een analyse van de beleidsvoornemens en de te verwachten effecten. De gebruiker van het instrument moet gegevens verzamelen over de situatie van vrouwen en mannen op het beleidsterrein in kwestie, en zich rekenschap geven van gewoontes en ongeschreven regels van mannelijk- en vrouwelijkheid. De gebruiker moet dus het geziene en ongeziene onderscheid tussen de seksen in kaart brengen. Als resultaat moeten de mogelijk

onbedoelde effecten in de verhouding tussen de seksen zichtbaar worden. We vertrekken dus eigenlijk van mogelijke verschillen tussen mannen en vrouwen in een bepaald beleid. De bedoeling blijft dat mannen en vrouwen op hetzelfde moment de eindmeet halen.

Er is een groeiende bewustwording dat het beleid niet altijd even neutraal is als werd aangenomen. Het bevat discriminerende aspecten. Een beleid wordt ontwikkeld voor een “doorsnee” burger. Daarbij hebben beleidsmakers een bepaald beeld voor ogen van de burgers en hun behoeftes. Een analyse van de karakteristieken van deze modelburger maakt duidelijk dat het beleid wordt ontwikkeld voor een mannelijke, blanke, volledig tewerkgestelde burger van 40 jaar. Als bij de ontwikkeling van een beleid geen rekening wordt gehouden met de genderdimensie en impliciet wordt uitgegaan van de positie en behoeften van een mannelijke gemiddelde burger, dan bevat het beleid onbewust en onopzettelijk discriminerende elementen. Het komt dan niet in dezelfde mate tegemoet aan de behoeften van mannen en vrouwen.

Een belangrijk aspect voor het bevorderen van gelijke kansen van mannen en vrouwen ligt in het herzien van het beeld van de modelburger dat schuilgaat achter een beleid. De eerste stap is het aan de hand van het EER blootleggen van dit impliciete beeld in beleidsdocumenten. De vraag rijst hierbij hoe de mannelijke kenmerken die achter het neutrale imago van de burger schuilgaan, kunnen worden blootgelegd, en hoe een beleid rekening kan houden met de uiteenlopende behoeften van mannen en vrouwen.

Eigenlijk komt het EER dus niet enkel de groep vrouwen ten goede, maar wordt er gekeken naar de uiteenlopende behoeften en noden van zowel mannen als vrouwen. Het gebruik van het EER moet leiden tot een doelgerichter beleid waarin iedere burger zich terug kan vinden. Hoewel het EER in eerste instantie gericht is op het bevorderen van gelijke kansen voor vrouwen en mannen, komt het dus de hele bevolking ten goede. Dezelfde methodologie kan ook worden gebruikt om de effecten van het beleid na te gaan op de migrantenpopulatie, migrantenvrouwen, jongeren, enzovoort, rekening houdend met de verschillen tussen de doelgroepen van het beleid.

Daarmee sluit het instrument perfect aan bij de tendens om de administratie en het beleid van de overheid te moderniseren en te rationaliseren volgens de normen van modern publiek management.

Het doel blijft altijd om zo efficiënt mogelijk te werken voor alle doelgroepen van het beleid.

Ik heb de belangrijke opdracht dit instrument te introduceren in Vlaanderen en ervoor te zorgen dat het ook wordt toegepast. In landen als Nederland, Canada en Nieuw-Zeeland, heeft de overheid reeds ervaring opgedaan met het gebruik van dit beleidsinstrument.

Als eerste introductie in Vlaanderen heb ik een advies gevraagd aan de Vlaamse Overlegcommissie voor Vrouwen. Deze vraag resulteerde in de organisatie van een studiedag op 6 maart 1998. De Vlaamse administratie, de lokale besturen, de gemeenten en de provincies hebben veel interesse getoond. Ook de pers is tamelijk uitvoerig ingegaan op het thema. Dit instrument kan dus op heel wat belangstelling rekenen. Als we dit in de praktijk kunnen introduceren op diverse beleidsniveaus, zal er dan ook een groot draagvlak voor zijn.

Ik zal er ook bij de andere ministers op aandringen om het EER te hanteren. Het is mijn bedoeling om voor de Vlaamse administratie een handige brochure te publiceren. Deze zal ook gericht zijn tot iedereen die betrokken is bij de voorbereiding van het beleid, zoals de kabinetsmedewerkers en de ministers zelf. We moeten hiermee leren omgaan. Ik zal de brochure zo ruim mogelijk propageren.

In overleg met de minister bevoegd voor Binnenlandse Aangelegenheden, Stedelijk beleid en Huisvesting, zal ik nog een andere brochure laten maken. Die variant zal gericht zijn op het praktisch gebruik door provincie- en gemeentebesturen. Ik zal hier ook de Vlaamse Vereniging van Provincies en de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten bij betrekken, zodat we een praktisch werkinstrument voor de ambtenaren van de lokale besturen kunnen opstellen.

Ik zal ook in middelen voorzien voor de vorming en begeleiding van provinciale en gemeentelijke ambtenaren voor gelijke kansen. Kleinere gemeenten die zelf niet over dergelijke ambtenaren beschikken en toch dit instrument op het beleid willen toepassen, kunnen die opdracht uitbesteden. Ook daarvoor zal ik in middelen voorzien.

Het is van het allergrootste belang dat het instrument zo vlug en zo ruim mogelijk wordt gehanteerd bij de voorbereiding van het beleid. Veelvuldig gebruik zal niet alleen het beleid, maar ook de verdere optimalisering van het instrument zelf ten goede komen. Er wordt vaak gevraagd hoe dit nu in de praktijk moet worden omgezet. Er is dus

behoefte aan goede voorbeelden van praktische toepassing. Zowel op het niveau van de Vlaamse administratie, als op het lokale en provinciale niveau.

Ik ben me er ten slotte ook van bewust dat er heel veel nood zal zijn aan vormingswerk. Daar zal ik ook een inspanning voor doen. Het EER moet worden gehanteerd door personen die vertrouwd zijn met het denken over gelijke kansen. Vormingsinstellingen zullen zich daarin moeten bekwamen.

De voorzitter: Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens: Mevrouw de voorzitter, wat wij hier doen, is nogal een eigenaardige werkwijze. Op de agenda staat een gedachtewisseling over het EER, uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden en Gelijkekansenbeleid. We weten echter niet goed hoever het met de uitvoering ervan staat.

We beschikken over een studie die ooit bij wijze van afscheid kort werd voorgesteld door mevrouw Van Asbroeck. Dat was echter niet meer dan een studie. Daarna was er de studiedag van 6 maart 1998. Verder hebben we de toespraak van de minister en een aantal persartikels.

Ik hoor vandaag mevrouw de minister zeggen dat ze denkt aan een brochure en een rondschrijven. Ik kan hier niet uit opmaken of dat er allemaal al is. Maar inzake beleid staan we nog nergens. Er is nog niets waar het parlement zich over kan uitspreken. Daarom heb ik het moeilijk met wat we nu doen met het EER. Als we vinden dat het EER er moet komen, dan verwijs ik graag naar het kindereffectenrapport, dat werd omschreven in een decreet en waarvoor een parlementair voorstel de basis vormde. De minister kan voor een decreet zorgen over dit thema. Dat bespreken we dan in het parlement. De minister kan hier ook nog mee wachten. Ik heb de indruk dat ze nog aan het zoeken is, ook al wordt dit in een brochure gezet. Een omzendbrief zouden we kunnen bespreken. We kunnen ons toch niet uitspreken over een toespraak van de minister of over een studie?

Voor ons is dit gekoppeld aan een voorstel van resolutie: ofwel staat het parlement er achter en dan kan dit in de vorm van een decreet worden gegoten, ofwel neemt de minister een formeel initiatief door middel van bijvoorbeeld een omzendbrief. Maar het parlement kan niet louter over een studie stemmen.

Daarom hebben we een amendement ingediend. De inhoud van een resolutie is het gevolg van iets dat bij decreet werd vastgelegd. Er werd een rapport opgesteld voor de uitvoering van een decreet, en de resolutie is daar een vervolg op. Waaraan wordt echter het EER gekoppeld? We hebben enkel de toespraak en een studie. Dat is geen goede werkwijze.

In de commissie zijn we gewoon te werken op basis van een concreet stuk. Maar dat is er niet. Waarover moet ik me dan uitspreken? Als we in de resolutie bepalen dat het EER moet worden geoperationaliseerd als belangrijk instrument, dan zeggen we dat die studie moet worden geoperationaliseerd. In het parlement kan dat niet. We vragen dus om te werken met een decreet. Als dat niet kan, dan moet er een omzendbrief komen waar het parlement zich over kan uitspreken.

De voorzitter: Mevrouw Van Cleuvenbergen heeft het woord.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen: Ik wil eerst enkele bedenkingen en aanvullingen formuleren. Eigenlijk werd de opdracht voor deze studie gegeven door mevrouw Van Asbroeck. Ze werd in verschillende beleidsbrieven aangekondigd, en we hebben er vaak over gesproken.

Naar aanleiding van het Pekingdecreet hebben we gezegd dat het moeilijk was om resultaten te meten. We hebben ervoor gepleit zoveel mogelijk horizontaal te werken en zo weinig mogelijk een afzonderlijk vrouwenbeleid te voeren. We moeten zonder al te veel extra maatregelen in de praktijk gelijke kansen creëren voor mannen en vrouwen. Mevrouw Van Asbroeck zei dat we dat met een EER kunnen bereiken: men kan er preventief mee werken.

Mevrouw de minister, u had het al over de verdere uitwerking en verspreiding. Ik pleit er voor om dit in de vorm van een praktische brochure te gieten. Uit het rapport blijkt dat het EER in een beperkt aantal bladzijden kan worden weergegeven. Men hoeft slechts een aantal vragen te beantwoorden.

U hebt ook gezegd dat u de brochure wilt verspreiden bij de administraties en kabinetten. Ik veronderstel dat u dat ook zult doen bij de VOI's. Die kwamen bij de uitwerking van het Pekingdecreet ook al niet aan bod. De VDAB is bijvoorbeeld toch heel belangrijk.

Alvorens de provincies en gemeenten te betrekken bij het operationaliseren van het EER, moet er een

gesprek worden aangegaan met mevrouw Smet, federaal minister van Gelijkekansenbeleid. Zij is begonnen met het geven van stimuli aan provincies en gemeenten. We mogen deze mensen niet in verwarring brengen. Volgens mij hoort dit inderdaad tot de Vlaamse bevoegdheden. We moeten in de eerste plaats zorgen voor een overgang. Daarbij moeten duidelijke afspraken worden gemaakt om geen verwarring te scheppen.

Ik wil nog even ingaan op de reactie van mevrouw Ceysens. Ik zie het EER als een soort hulp om er spontaan aan te denken dat het beleid op iedereen van toepassing is. Nu moeten we vaak decreten aanpassen en wijzigen omdat ze hun doelgroep niet hebben bereikt. Zo is het EER een techniek om bijvoorbeeld het Peking-decreet te kunnen uitvoeren.

Ik ben het ermee eens dat we eigenlijk nog niets concreets in handen hebben. Maar ik maak dan de vergelijking met de uitvoeringsbesluiten die we vaak in andere decreten opnemen, en waarin we aan de minister vragen hoe de beoogde resultaten zullen worden bereikt. Heel wat ministers zijn nu bereid om hun uitvoeringsbesluiten aan het parlement voor te leggen vooraleer deze definitief worden. Dit zorgt dus niet voor problemen. We moeten er wel op toezien dat dit geen vertragend effect heeft. Ik denk daarbij heel concreet aan het Peking-decreet.

De voorzitter: Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens: U zegt wat u in het EER ziet. Ik kan me echter goed inbeelden dat niet iedereen die de resolutie leest, dezelfde mening is toegedaan. Of er moet een brochure van de minister komen waarvoor ze de volledige verantwoordelijkheid op zich neemt. Het parlement kan haar daarover dan vragen stellen of haar interpelleren. Ik vind het nogal ongebruikelijk om het EER reeds in de resolutie op te nemen en aan de minister te vragen het te operationaliseren, terwijl we weten dat er verwarring zal over bestaan. Dit zou toch geen goede zaak zijn.

Ik blijf erbij dat het EER voorlopig nog onder het uitvoerend beleid van de minister valt. Het is haar vrij initiatiefrecht om te beslissen wat ze daar op basis van de studie mee zal doen. Wij hebben op onze beurt de vrijheid haar daarover te interpellieren. Als we van mening zijn dat er meer mee moet gebeuren, dan moeten we zorgen voor een parlementaire grondslag. Wat nu gebeurt in deze resolutie, vinden we geen goede oplossing.

De voorzitter: Ik begrijp wat u bedoelt. We gaan er echter van uit dat het EER een gekende methodiek is, en vragen dus in deze resolutie om deze methodiek te operationaliseren op grond van het Peking-decreet. Het is niet absoluut noodzakelijk om aan het EER een decretale grondslag te geven.

Minister Brigitte Grouwels: Ik wil even ingaan op de opmerking van mevrouw Ceysens. Tijdens de studiedag hebben we besproken wat het EER precies moet inhouden. Ik heb toen duidelijk gezegd dat we het EER beschouwen als een beleidsvoorbereidend instrument.

Er was bovendien discussie over de vraag of dit al dan niet verplicht moet worden ingevoerd. Ik heb geopperd dit instrument in te voeren zonder het verplicht te maken. We willen het nut van dit instrument aantonen. Het is de bedoeling dat het spontaan wordt gebruikt. Een meer doelgerichte werking zal dan het resultaat zijn.

Door het invoeren van een EER, zal het beleid nog beter worden afgestemd op de noden van de mensen. Op termijn zal dit instrument ook kostenbesparend werken. Het zal leiden tot een beter, efficiënter en minder kostelijk beleid. Het is de bedoeling om ten aanzien van bepaalde doelgroepen problemen te voorkomen. Dan moet het beleid achteraf niet worden bijgestuurd om ongewenste effecten te vermijden.

Zeker in de beginfase zou het EER dus niet verplicht zijn. Wanneer we na een bepaalde periode vaststellen dat het zeer moeilijk is om dit nieuwe denken spontaan te introduceren, moeten we toch overwegen dit via een decreet dwingend te maken. Voor deze optie kies ik nog niet. Daarom is er ook geen sprake van een decreet.

Ik vind het natuurlijk zeer belangrijk dat het parlement zich hier positief over uitsprekt.

De voorzitter: Geloven we in het nut van een EER ? Zijn we zover dat we een EER reeds als nuttig instrument in de resolutie kunnen inschrijven ? We moeten de discussie toespitsen op deze twee vragen.

Mevrouw Ceysens heeft het woord.

Mevrouw Patricia Ceysens: We vinden het in elk geval de moeite waard om het EER in zijn geheel te bekijken. Er waren ook heel wat problemen en misverstanden over het kindereffectenrapport. Ook die situatie werd uitgeklaard. Dat moeten we ook nu doen.

Maar zelfs een decreet hoeft nog niet een verplichtende formule te zijn. Als parlement durven we ons niet in één regel uitspreken over het EER door te verwijzen naar een voetnoot in de resolutie. Dat is geen behoorlijk parlementair werk. We willen dit punt verder uitklaren en ons uitspreken over het nut ervan. We moeten niet doen alsof het EER voor iedereen even duidelijk is. Daarover bestaan heel wat misverstanden. Dit zou de discussie ten goede komen. Het EER is zelfs politiek niet gedefinieerd.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen: Misschien is het interessant om de kernbladzijden uit het rapport Het Emancipatie-Effecten Rapport (EER), een instrument voor een gelijkekansenbeleid, in het verslag op te nemen. Zo zal deze problematiek misschien wat meer aandacht krijgen van onze collega's. Zo is voor iedereen ook duidelijk waarover het gaat.

Het gaat er concreet om bij beleidsbeslissingen drie stappen, waarbij een aantal vragen thuishoren, te overwegen. Ik pleit er niet voor om bij elke beslissing een nieuwe studieopdracht uit te besteden aan een universiteit. Ik pleit wel voor een operationalisering van het EER, na twee jaren werking gevolgd door een evaluatie en eventuele bijsturing.

Minister Brigitte Grouwels: Ik begrijp de bekommernis van mevrouw Ceysens maar kan me ook terugvinden in het voorstel van mevrouw Van Cleuvenbergen.

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen: Bij het lezen van de besprekingen van de beleidsbrieven van mevrouw Van Asbroeck, stel ik vast dat we die discussie al een aantal keren hebben gevoerd.

Mevrouw Patricia Ceysens: Het enige effectenrapport dat in het regeerakkoord is opgenomen, is het gezinseffectenrapport. Dit werd echter nog niet ingevoerd ook al bestond daarover blijkbaar een zekere consensus. Inzake het EER blijf ik van mening dat dit op deze manier niet kan worden ingevoerd.

De voorzitter: Ik stel voor dat we de precieze omschrijving van het EER uitdrukkelijk vermelden in het verslag, zodat we weten waarover we spreken. We vragen dan dat dit EER wordt geoperationaliseerd.

Mevrouw Patricia Ceysens: Ik ben al tevreden dat we een bespreking hebben gehad. We kunnen toch niet zomaar een resolutie goedkeuren.

De voorzitter: Ik begrijp uw argumentatie.

Mevrouw Patricia Ceysens: Ik ben blij dat dit reeds gedeeltelijk werd opgehelderd. Wat moeten we ons voorstellen bij een operationalisering? Gaat het over een brochure of een omzendbrief?

De voorzitter: We vragen aan de Vlaamse regering het EER te operationaliseren. De minister moet dan suggesties doen, en dit verder uitwerken. We zullen haar daarover tijdig vragen stellen en interpellieren. Het is echter niet aan ons om vast te leggen hoe dit moet gebeuren.

Minister Brigitte Grouwels: Ik wil even terugkomen op de bedenkingen over de ondersteuning van ambtenaren. De bevattelijke brochure moet het EER anschouwelijker maken voor diegenen die ermee moeten werken, namelijk de Vlaamse administratie en de gemeenten en provincies. Zij moeten hiermee leren omgaan. Het gaat eigenlijk om concrete stappen. Als u aan de Vlaamse regering vraagt om dit te operationaliseren, dan kunt u me daar in de toekomst natuurlijk over ondervragen. Ik heb reeds een tip van de sluier opgelicht door te zeggen wat mijn plannen zijn. Nu zetten we de eerste stappen.

Mevrouw van Cleuvenbergen, ik heb af en toe contact met de federale minister van Gelijke Kansen. De Vereniging van Provincies en de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten hebben gevraagd dat de Vlaamse regering aandacht zou besteden aan het gelijkekansenbeleid. De emancipatieambtenaren van minister Smet zijn nog niet bezig met de thematiek van het EER. Ik ga voort op het werk dat minister Smet reeds heeft gedaan. Het is de bedoeling deze ambtenaren te ondersteunen en te vormen. Het gaat om aanvullend werk. In het volgende contact met haar zal ik hier ongetwijfeld over spreken.

Mevrouw Riet van Cleuvenbergen: Mensen die hiermee bezig zijn, hebben er geen boodschap aan van welke minister dit komt. Zij wensen duidelijkheid.

Minister Brigitte Grouwels: Ik ga gewoon verder op wat minister Smet heeft opgebouwd. Ik ben blij dat ze zich daar in het verleden mee heeft beziggehouden.

Mevrouw Patricia Ceysens: De minister zei heel duidelijk dat wat het EER betreft het alleen gaat over de toekomst.

Minister Brigitte Grouwels: Het huidige beleid wordt jaarlijks opnieuw gedefinieerd. Het zou bijvoorbeeld nuttig zijn om de plannen rond het tewerkstellingsbeleid te screenen.

Mevrouw Patricia Ceysens: Gaat het EER in de eerste fase alleen over beleidsbrieven en nota's?

Minister Brigitte Grouwels: Dit instrument zal zeer nuttig zijn bij het opstellen van het Pekingrapport. We zullen een hele reeks beleidsdomeinen moeten toetsen aan de beslissingen in Peking.

De voorzitter: De beleidsbrieven werden in de studie Het Emancipatie-Effecten Rapport (EER), een instrument voor een gelijkekansenbeleid, bij wijze van voorbeeld onderzocht.

Minister Brigitte Grouwels: Voor het meten van de effecten van een beleid, ontwikkelen we een ander instrument: de genderindicatoren. We willen meetbaar materiaal ontwikkelen. Daarvoor kijken we vooral naar de statistieken. We willen dat voor zoveel mogelijk onderzoek het onderscheid wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen. Zo een genderindicator is bijvoorbeeld: hoe spelen mannen en vrouwen in op de verschillende tewerkstellingsprogramma's of op de loopbaanonderbreking? De evolutie doorheen de jaren is ook zeer interessant: is er sprake van een grotere participatie van mannen of niet? Men kan zich ook afvragen of iets wel een goed instrument is, wanneer alleen vrouwen er gebruik van maken. Dergelijke indicatoren moeten het mogelijk maken het effect van het beleid te meten. Deze indicatoren moeten worden opgenomen in het VRIND.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

BIJLAGE

Bijlage

Het Emancipatie-Effecten Rapport (EER)

Een instrument voor een gelijkekansenbeleid

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de
Vlaamse minister van Brusselse Aangelegenheden
en Gelijkekansenbeleid,
door de

Vrije Universiteit van Brussel

september 1997

Promotor : prof. dr. Alison E. Woodward
Onderzoek : Petra Meier

Gelijke Kansen in Vlaanderen
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Coördinatie
Boudewijnlaan 30
1000 Brussel

DE EMANCIPATIE-EFFECTRAPPORTAGE VOORGESTELD:

Wat is de Emancipatie-EffectRapportage?

De Emancipatie-EffectRapportage is een instrument waarmee beleidsvoornemens aan de hand van een aantal vragen doorgelicht worden op hun differentiële impact op vrouwen en mannen. Zij spitst zich toe op het opsporen van een genderdimensie, het inschatten van deze dimensie en het formuleren van alternatieven om een onevenwichtige genderdimensie op te vangen. De Emancipatie-EffectRapportage is bijgevolg een hulpmiddel om de, vaak verborgen en onopzettelijke scheve genderdimensie in beleidsvoornemens bloot te leggen opdat een evenwichtiger beleid geformuleerd kan worden. Het instrument beantwoordt aan de toenemende vraag om, volgens het *mainstreaming-principe*, alle beleidsdomeinen vanuit een gelijke kansenperspectief te benaderen.

Wat biedt de Emancipatie-EffectRapportage als beleidsinstrument?

Het instrument biedt inzicht in de mate waarin beleidsvoornemens rekening houden met de reële situatie en behoeften van mannen en vrouwen, waardoor beleidsmaatregelen gericht en efficiënter geformuleerd kunnen worden. Een doelgerichter beleid komt uiteraard de bevolking ten goede, en niet enkel wat de bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen betreft. Doordat de normatieve onderbouw van beleid blootgelegd wordt en meer aandacht besteed wordt aan de diverse behoeften en leefsituaties in de bevolking, wordt beleid ontwikkeld waarin iedere burger zich terug kan vinden.

Welke beleidsvoornemens worden doorgelicht in de Emancipatie-EffectRapportage?

De Emancipatie-EffectRapportage is geconcipieerd voor een breed toepassingsspectrum en bijgevolg flexibel inzetbaar. Zij kan toegepast worden op beleidsbrieven en -nota's, strategische plannen, wet- en regelgeving en op concrete projecten. Het is logisch om de Emancipatie-EffectRapportage in een beginfase op een vrij hoog beleidsniveau in te zetten, met name bij beleidsbrieven en -nota's. Ten eerste worden in deze stukken de klijtlijnen van beleid uitgetekend en wordt de richting bepaald die de komende jaren gevolgd zal worden. Ten tweede is de kans groot dat in concrete projecten meer aandacht besteed wordt aan de bevordering van gelijke kansen indien de beleidslijnen al de nadruk leggen op evenwichtige sekseverhoudingen.

Waaruit bestaat de Emancipatie-EffectRapportage?

De Emancipatie-EffectRapportage bestaat uit drie stappen:

1. het beschrijven van het beleidsvoornemen om de genderdimensie bloot te leggen. Daarbij wordt nagegaan in welke mate bij het formuleren van het beleidsvoornemen verwezen wordt naar de huidige situatie van mannen en vrouwen en naar eventuele seksegebonden verschillen in de maatschappij. Ook wordt gekeken of bij de formulering van doelstelling, inhoud en doelgroep rekening gehouden werd met deze verschillen.
2. het inschatten van de effecten van het beleidsvoornemen op mannen en vrouwen. Dit gebeurt op twee vlakken, m.n. de seksegebonden discriminerende perceptie die het beleidsvoornemen zou kunnen beïnvloeden en versterken, en de seksegebonden discriminerende uitwerkingen die het beleidsvoornemen in de praktijk zou kunnen hebben.
3. het formuleren van voorstellen om negatieve effecten op te vangen en om gelijke kansen te bevorderen. In dat opzicht is het instrument actief gericht op *mainstreaming*, het integreren van een Gelijke-Kansendimensie in alle beleidsterreinen.

Elke stap bevat, naast de eigenlijke vragen die dienen als leidraad voor de doorlichting van het beleidsvoornemen, een omschrijving van het doel van de stap, evenals instructies en tips m.b.t. de uitvoering ervan.

Aan het einde is een samenvatting toegevoegd, waarin de belangrijkste effecten van het doorgelichte beleidsvoornemen en de mogelijke alternatieven nog eens op een rij gezet worden.

Waarvoor dient de Emancipatie-EffectRapportage niet?

! Beleidsvoornemens worden niet kwantitatief gemeten, vanuit een genderperspectief worden mogelijke effecten enkel ingeschat.

! Beleid wordt niet geëvalueerd in die zin dat nagegaan wordt of de vooropgestelde doelstellingen gehaald werden. Beleidsvoornemens worden enkel a priori doorgeleefd om discriminerende effecten weg te zuiveren en om een gelijke kansenbevorderende dimensie in te bouwen.

! De Emancipatie-EffectRapportage is geen lijst met af te haken puntjes, zij dient wel als leidraad om beleidsvoornemens vanuit een nieuw perspectief te benaderen.

! Mannen en vrouwen worden niet gestigmatiseerd en in hokjes geklasseerd. Er wordt daarentegen nagegaan wat voor opvattingen over mannen en vrouwen tussen de regels door vervat zijn in beleidsvoornemens.

Wat vergt de Emancipatie-EffectRapportage?

De Emancipatie-EffectRapportage vergt, naast tijd en middelen, een open houding van de gebruik(st)er: de wil om, tussen de regels van het beleidsvoornemen door, op zoek te gaan naar de beelden erachter. Over welke burger spreken wij en aan welke burger denken wij in ons beleid? Het vraagt enige inspanning, maar het loont de moeite: het instrument biedt, in het kader van beleidsontwikkeling, nieuwe perspectieven en invalshoeken.

Op dit moment is het belangrijk dat de Emancipatie-EffectRapportage toegepast wordt en via veelvuldig gebruik niet enkel het beleid ten goede komt maar ook haar eigen ontwikkeling. Zo groeit het instrument uit tot een vanzelfsprekend en gezaghebbend beleidsinstrument. De toepassing van het voorliggende instrument is een belangrijke stap in de richting van *mainstreaming*: het beter respecteren van gelijke kansen doorheen alle bevoegdheidsterreinen van de Vlaamse overheid, opdat alle burgers zich evenveel terug vinden in het beleid dat voor hen ontwikkeld wordt.

STAP 1: BESCHRIJVING VAN HET BELEIDSVOORNEMEN EN ANALYSE VAN DE BELEIDSCONTEXT

Doel

In de eerste stap wordt de eventueel in een beleidsvoornemen vervatte genderdimensie opgespoord: heeft het beleidsvoornemen een genderdimensie, hoe ziet die eruit en komt zij overeen met de daadwerkelijke situatie van mannen en vrouwen op het beleidsterrein? Elk beleidsvoornemen wordt geformuleerd binnen een bepaalde beleidscontext en tracht een antwoord te geven op de problemen die er spelen. De vraag is in hoeverre daarbij rekening gehouden wordt met de mate waarin de situatie en positie van mannen en vrouwen op het beleidsterrein kan verschillen. Daartoe wordt het beleidsvoornemen beschreven met aandacht voor verscheidene aspecten. Er wordt gekeken of bij het formuleren van het beleidsvoornemen aandacht besteed werd aan de vaak uiteenlopende situatie van mannen en vrouwen op het beleidsterrein en of bij de formulering van de doelstelling, de inhoud en de doelgroep met deze verschillen rekening gehouden werd.

Instructies

1. De vragen 1-4 sporen de genderdimensie in het beleidsvoornemen op, de deelvragen dienen als leidraad voor de analyse. In vraag 5 worden de belangrijkste bevindingen samengevat. Vraag 6 legt de nadruk op reeds bestaande initiatieven m.b.t. het bevorderen van gelijke kansen.
2. Indien het niet mogelijk is om een vraag te beantwoorden, is het zinvol om aan te geven welke gegevens daartoe ontbreken. Op die wijze worden leemten in beschikbare kennis zichtbaar en kunnen die in de toekomst opgevuld worden.
3. Bij de beschrijving van het beleidsvoornemen is het van belang om de uitspraken te staven met betrouwbare gegevens om vooronderstellingen te vermijden.

Vragen

1. Hoe wordt de beleidscontext beschreven:

- wordt daarbij expliciet over beide seksen gesproken, worden geslachtsneutrale termen gebruikt (hij/zij, menskracht of mensuren i.p.v. mankracht of manuren) of wordt enkel in de mannelijke vorm gesproken?
- wordt daarbij gesproken in categorieën waarbij de verschillen tussen mannen en vrouwen onzichtbaar worden (b.v. gezinnen, jongeren, ouderen, migranten)?
- welke seksegebonden verschillen bestaan er op het vlak van taken, functies en posities, evenals op het vlak van behoefte aan, verdeling van en toegang tot hulpbronnen op het beleidsterrein, en wordt daar in de beschrijving van de beleidscontext op ingegaan?
- wordt de situatie van mannen en vrouwen met statistisch materiaal onderbouwd in de beschrijving van de beleidscontext?
- is de huidige situatie van mannen en vrouwen op het beleidsterrein voldoende gekend en bestaan er voldoende gegevens om haar in te schatten?

2. Hoe wordt de probleem- en doelstelling van het beleidsvoornemen geformuleerd:

- wordt sekse als een beschrijvende en/of verklarende factor gebruikt in de formulering van het probleem, en betreft het probleem waarvoor het beleidsvoornemen een oplossing wil bieden in de praktijk zowel mannen als vrouwen of is de ene sekse meer getroffen dan de andere?
- vormt het streven naar gelijke kansen voor mannen en vrouwen een (in)directe doelstelling van het beleidsvoornemen?

3. Wat is de inhoud van het beleidsvoornemen:

- welke delen van het beleidsvoornemen houden rekening met de eventueel in de praktijk bestaande verschillen tussen mannen en vrouwen; maken zij deel uit van de prioriteiten van het beleidsvoornemen en zijn zij van belang om gelijke kansen voor mannen en vrouwen te bevorderen?

4. Welke is/zijn de doelgroep(en) van het beleidsvoornemen:

- wordt bij de beschrijving van de doelgroep expliciet over beide seksen gesproken, wordt in een geslachtsneutrale of in de mannelijke vorm gesproken?
- wordt gesproken in categorieën waarbij de verschillen tussen mannen en vrouwen onzichtbaar worden (b.v. huishoudens, scholieren, pensioentrekkers, werklozen)?

- is de door het beleidsvoornemen als doelgroep of probleemgroep gedefinieerde groep dezelfde als die die in de praktijk met de problemen kampt en zijn de doelstellingen van het beleidsvoornemen in overeenstemming daarmee gedefinieerd?
5. Welke conclusie kan getrokken worden m.b.t. de vraag of gewag gemaakt wordt van de huidige situatie van mannen en vrouwen en van eventuele seksegebonden verschillen in de maatschappij, welke vorm dit aanneemt en of dit overeenkomt met de situatie op het beleidsterrein?
 6. Verwijst het beleidsvoornemen naar reeds bestaande beleidsmaatregelen ter bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen en in welke mate bouwt het daarop voort?

Tip

- ✓ Aangezien het niet altijd gemakkelijk is om de nodige gegevens te verzamelen omtrent de maatschappelijke situatie en positie van mannen en vrouwen, kan overwogen worden om externe informatiebronnen zoals onderzoekscentra of NGO's te raadplegen. Op het terrein is vaak veel meer bekend dan wat in geschreven bronnen vermeld wordt.

STAP 2: EFFECTEN VAN HET BELEIDSVOORNEMEN

Doel

Nadat de genderdimensie in het beleidsvoornemen is geanalyseerd, moet in deze stap worden nagegaan welke seksegebonden impact het beleidsvoornemen heeft, d.w.z. welke effecten het zou kunnen hebben op de man-vrouw verhouding. In de praktijk kan beleid onvoorziene en onbedoelde gevolgen hebben. Zo kan beleid discriminerende en gelijke kansen ondermijnende gevolgen hebben, zonder dat dit de intentie was. De bedoeling van deze stap is na te gaan welke seksegebonden discriminerende perceptie het beleidsvoornemen bevestigt en welke gendergebonden discriminerende uitwerkingen het beleidsvoornemen in de praktijk zou (kunnen) hebben. Een aantal aandachtspunten dienen als leidraad voor de analyse. Er wordt daarbij vooral gekeken naar onbedoelde effecten.

Instructies

1. Het in kaart brengen van de mogelijke effecten van het beleidsvoornemen op de bevordering van gelijke kansen is een kwestie van uitspraken over waarschijnlijkheden en niet over zekerheden. Hier is dan ook enige voorzichtigheid geboden.
2. Beleidsvoornemens hebben niet enkel directe effecten. Een beleidsvoornemen kan ook indirecte, neven- of gecumuleerde effecten hebben. Bij dit instrument gaat het er voornamelijk om de onbedoelde effecten bloot te leggen.
3. Het is belangrijk om ook de positieve effecten op gelijke kansen te beschrijven.

Vragen

1. Welke effecten zal het beleidsvoornemen hebben op de perceptie, definitie en waardering van mannen en vrouwen:

- effecten op de maatschappelijke norm: Wat wordt in het beleidsvoornemen als norm beschouwd, d.w.z. welke situatie wordt als uitgangspositie genomen waaraan de andere burgers gerelateerd worden, en hoe verhoudt deze norm zich tot de posities van mannen en vrouwen?

In de huidige maatschappij wordt de positie van mannen vaak als de norm beschouwd, als het referentiepunt op basis waarvan beleidskeuzen gemaakt en beslissingen genomen worden. Deze norm wordt algemeen toegepast, waardoor andere bevolkingsgroepen, b.v. vrouwen, daaraan gerelateerd worden. Zij komen dan vaak naar voren als de probleemgroep die het slechter doet.

- effecten op de definitie van mannelijkheid en vrouwelijkheid en op seksegebonden stereotiepen: Wordt in het beleidsvoornemen een kritische houding aangenomen t.o.v. de opvattingen en normen omtrent wat mannen en vrouwen horen te doen en hoe zij horen te zijn, of worden deze opvattingen als een gegeven beschouwd?

In de maatschappij leven een hele reeks (impliciete) opvattingen en normen omtrent de taken, functies, posities, rollen, etc. die aan mannen en vrouwen toegeschreven worden. Zij bepalen kortom wat mannen en vrouwen horen te doen en hoe zij horen te zijn. Deze opvattingen berusten voor een groot deel op stereotiepe vooronderstellingen en onbewuste vooroordelen, die weinig uitstaans hebben met de realiteit. Het is belangrijk om deze beelden in beleidsvoornemens te doorbreken, opdat beter op de eigenlijke situatie van beide seksen kan worden ingegaan.

2. Welke effecten zal het beleidsvoornemen hebben op de huidige situatie en de maatschappelijke positie van mannen en vrouwen:

- effecten op de kloof tussen juridische en feitelijke gelijkheid en op de systematische seksegebonden discriminatie: Welk effect heeft het beleidsvoornemen op de bestaande seksegebonden kloof tussen juridische en feitelijke gelijkheid en versterkt of ondermijnt het de heersende systematische seksegebonden discriminatie?

Op de meeste terreinen bestaat er een juridische gelijkheid tussen mannen en vrouwen, die in de praktijk echter vaak door een serie factoren ondermijnd wordt. Een van die factoren is dat de situatie van mannen vaak als uitgangspositie genomen wordt, terwijl vrouwen in de praktijk met heel andere randvoorwaarden leven. De dominantie van de mannelijke norm en de kloof tussen juridische en feitelijke gelijkheid kunnen leiden tot een systematische seksegebonden

discriminatie, omdat met de situatie en de daaraan gekoppelde behoeften van vrouwen onvoldoende rekening wordt gehouden.

diversiteit: In welke mate wordt er in het beleid rekening gehouden met de verschillende leefsituaties, behoeften, noden en mogelijkheden van mannen en vrouwen?

Beleid wordt ontwikkeld voor 'de' burger, een model waaraan in de praktijk mannen vaak meer beantwoorden dan vrouwen. In welke mate houdt dit beleidsvoornemen nu rekening met de grote verschillen die bestaan in leefsituaties, behoeften, noden en mogelijkheden van mannen en vrouwen en binnen de categorieën mannen en vrouwen?

! Hierbij moet ervoor gezorgd worden dat op stereotiepen gebaseerde verschillen niet bestendigd worden. Het regelen van de werktijden opdat vrouwen hun functie als kroostverzorger beter kunnen vervullen ligt niet in de lijn van dit instrument. Het opnemen, daarentegen, van nieuwe elementen in functieomschrijvingen, zodat zij minder eenzijdig beantwoorden aan het beeld van een mannelijke werknemer, beantwoordt wel aan de doelstelling van de Emancipatie-EffectRapportage.

Tip

- ✓ Aangezien het moeilijk is om elke vorm van (onbewuste) stereotiepe beeldvorming en impliciete vooroordelen uit te schakelen, zou het nuttig kunnen zijn om via training meer genderdeskundigheid op te bouwen.

STAP 3: INTEGREREN VAN EEN GELIJKE KANSENDIMENSIE

Doel

In de laatste stap van de Emancipatie-EffectRapportage worden voorstellen geformuleerd waarmee eventuele negatieve seksegebonden effecten van beleidsvoornemens opgevangen kunnen worden en gelijke kansen bevorderd worden. Dit is de actieve stap naar *mainstreaming*: het bevorderen van de integratie van een gelijke kansenperspectief in elk beleidsdomein. In deze stap moeten heel concrete voorstellen worden geformuleerd, om duidelijk te maken op welke punten beleidsvoornemens verbeterd kunnen worden. Een aantal aandachtspunten dienen als leidraad voor het formuleren van voorstellen om de seksegebonden discriminerende perceptie die het beleidsvoornemen bevat en de seksegebonden discriminerende uitwerkingen die het in de praktijk zou (kunnen) hebben, op te vangen.

Instructies

1. Het formuleren van alternatieven begint bij het taalgebruik: over wie wordt expliciet en impliciet gesproken? Het is belangrijk om te verduidelijken wie bedoeld wordt. Daarom moet niet enkel in een mannelijke vorm gesproken worden, maar in een genderneutrale vorm, en, indien mogelijk, moet er expliciet duidelijk gemaakt worden of het om mannen of vrouwen gaat.
2. Indien het beleidsvoornemen verschillende alternatieven bevat, dan zou het best de voorkeur gegeven worden aan de optie die het meest rekening houdt met een genderdimensie, d.w.z. die optie die zowel mannen als vrouwen als uitgangspunt neemt.
3. Tenslotte zou niet enkel rekening gehouden moeten worden met seksegebonden verschillen, maar tevens met de verschillen tussen vrouwen onderling en tussen mannen onderling in termen van leeftijd, etniciteit, etc.

Vragen

1. Hoe kunnen de volgende aandachtspunten beter geïntegreerd worden in het beleidsvoornemen:

1.1 de perceptie, definitie en waardering van mannen en vrouwen:

- het doorbreken van de gelijkstelling van de maatschappelijke norm aan situaties, posities, capaciteiten, etc. die met mannen geassocieerd worden, en het *verbreden en relativeren van die norm* zodat hij ook nieuwe capaciteiten en eigenschappen gaat omvatten;
- het *doorbreken* van *seksegebonden* definities van taken, functies, rollen en posities, het bevorderen van *roldoorbrekende beeldvorming* en het wegwerken van *vooroordelen*.

1.2 de bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de praktijk:

- het *verkleinen* van de kloof tussen juridische en feitelijke gelijkheid, het *wegwerken* van de systematische seksegebonden discriminatie en het verbeteren van de positie van vrouwen t.o.v. de positie van mannen;
- het scheppen van meer ruimte voor *diversiteit*, d.w.z. voor alternatieven volgens uiteenlopende leefsituaties, behoeften, noden en mogelijkheden van mannen en vrouwen.

2. Welke negatieve gevolgen zou het beleidsvoornemen hebben indien het niet gendergevoeliger gemaakt zou worden?

Tip

- ✓ Het kan interessant zijn om verschillende vrouwengroepen en andere deskundigen te betrekken bij de formulering van voorstellen om het beleidsvoornemen gendergevoeliger te maken.

SAMENVATTING

Tenslotte worden hier de meest belangrijke bevindingen van de doorlichting samengevat in een overzichtstabel. Dit schema is geen optelsom, waarbij in geval van een positieve balans doorgegaan wordt en in geval van een negatieve niet. Het is een synthetische weergave van de aspecten uit het beleidsvoornemen die eventueel een verdere uitwerking behoeven.

aandachtspunt	positief neutraal negatief onbekend	voorstellen integratie gelijke kansendimensie
definitie maatschappelijke norm		
definitie mannelijkheid en vrouwelijkheid		
kloof juridische & feitelijke gelijkheid en systematische seksegebonden discriminatie		
diversiteit		
Welke negatieve gevolgen zou het beleidsvoornemen hebben indien het niet gendergevoeliger gemaakt zou worden?		